

Голові разової спеціалізованої вченої ради ДФ 35.052.009
у Національному університеті «Львівська політехніка»

д. пед. н., доценту
Блавт О. З.

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента,
доцента кафедри англійської мови технічного спрямування № 2
Національного технічного університету України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

Лавриш Юліани Едуардівни

про дисертаційне дослідження **Кобрин Надії Зіновіївни** на тему
**«Розвиток професійної освіти фахівців з медичної інформатики у Канаді
(друга половина XX – початок XXI століття)»**,
представленого на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки,
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Актуальність дослідження зумовлена науково-технічним прогресом медичної галузі та розвитком засобів і шляхів комунікацій, поширення медичної інформації та знань у суспільстві. Медична інформатика сприяє покращенню якості медичної допомоги і зменшенню фінансових видатків на реформування галузі. На сучасному етапі реформування медичної галузі в Україні ми є свідками процесу створення єдиного медичного інформаційного простору, що впливає на якість управлінських рішень, спрямованих на налагодження ефективного обліку діяльності медичного закладу, підвищення рівня медичного менеджменту, прискорення автоматизації всіх аспектів діяльності лікувальних закладів, своєчасного отримання та зберігання інформації про пацієнта для досягнення кращого лікувального ефекту. Водночас, значними перешкодами є недостатнє фінансування галузі медичної інформації, нівелювання можливостей інформаційних технологій щодо підвищення якості роботи медичних закладів та браком кваліфікованих фахівців з медичної інформатики. У зв'язку з реформуванням медичної галузі виникає негайна потреба у вивченні питання якості підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі медичної інформатики відповідно до міжнародних освітніх стандартів, удосконаленні нормативно-правового та навчально-методичного забезпечення, знаходженні шляхів використання потенціалу зарубіжних країн, зокрема Канади, та їх фактичної реалізації в освітньому процесі системи вищої освіти України.

Трансформаційні процеси в медичному та освітньому просторі спонукають вчених та педагогів-практиків до вивчення передового педагогічного досвіду підготовки фахівців-професіоналів, компетентності яких відповідають рівню вимог сьогодення. Конструктивні ідеї досвіду Канади є особливо цінними, оскільки у цій країні професійна підготовка фахівців з медичної інформатики реалізується відповідно до світових тенденцій розвитку галузі з одночасним збереженням національної самобутності цієї галузі, яка має глибоке історичне коріння. Тому порівняльно-педагогічне дослідження, яке здійснила Кобрин Надія Зіновіївна, видається актуальним, своєчасним та цілком доцільним. Вивчення досвіду Канади сприятиме розробленню теоретико-методологічних засад, удосконаленню нормативно-правового забезпечення неперервної професійної підготовки фахівців з медичної інформатики в Україні, необхідних для модернізації та випереджального розвитку медичної галузі.

Тема дисертаційного дослідження відповідає науковому напрямку кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» «Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості». Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи «Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0116U004108).

Темі роботи затверджено (протокол №3 від 12.10.2016) та уточнено (протокол №3 від 01.11.2017) на засіданні Вченої ради Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка».

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

У дисертаційному дослідженні вперше виявлено особливості розвитку професійної освіти фахівців з медичної інформатики у Канаді (вплив зовнішніх чинників – централізованої державної політики щодо інформатизації системи охорони здоров'я, прогресу інформаційно-комунікаційних технологій, людського фактору тощо на кількісну та якісну динаміку розвитку професійної освіти фахівців з медичної інформатики; гнучкість змісту освітніх програм, що зумовлена академічною автономією й орієнтованістю закладів вищої освіти на актуальні соціально-економічні потреби; співпраця закладів вищої освіти з роботодавцями, громадськими і професійними організаціями; участь професійних асоціацій у формуванні стратегій розвитку освіти з медичної інформатики); обґрунтовано професійну освіту фахівців з медичної інформатики як науково-педагогічну проблему, в основу якої покладено теорії та концепції медицини, інформатики, менеджменту; виконано ретроспективний аналіз розвитку професійної освіти фахівців з медичної інформатики у Канаді (виокремлено зовнішні та внутрішні передумови становлення освіти з медичної інформатики і

запропоновано періодизацію розвитку професійної освіти фахівців з медичної інформатики у Канаді); визначено особливості реалізації професійної освіти фахівців з медичної інформатики у канадській системі вищої освіти на початку XXI ст. (неперервність професійної освіти фахівців з медичної інформатики, практична спрямованість їхньої професійної підготовки, застосування діяльнісного та компетентнісного підходів до оволодіння фаховими компетентностями, партнерство і взаємодія сектору вищої освіти з суб'єктами економічної діяльності); розроблено науково-методичні рекомендації щодо використання конструктивних ідей досвіду Канади в умовах університетської освіти України.

3. Нові факти, одержані здобувачем

У дисертації отримано нові факти, що мають вагомe значення для розвитку освіти. Зокрема, обґрунтовано професійну освіту фахівців з медичної інформатики як науково-педагогічну проблему; виконано ретроспективний аналіз розвитку професійної освіти фахівців з медичної інформатики у Канаді; визначено особливості реалізації професійної освіти фахівців з медичної інформатики у Канаді на початку XXI ст.; уточнено зміст понять «професійна освіта», «медична інформатика як навчальна дисципліна», «медична інформатика як спеціальність», «фахівець з медичної інформатики»; подальшого розвитку набули положення про розвиток вищої освіти на засадах неперервності, компетентнісного підходу до оволодіння професійними вміннями та навичками, співпраці закладів вищої освіти та потенційних роботодавців; у науковий обіг введено нові факти, ідеї та підходи, джерельна база розвитку професійної освіти фахівців з медичної інформатики.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз дисертації дає підстави вважати її завершеним і цілісним доробком з проблеми, що має важливе значення для вітчизняної педагогічної науки та освітньої практики. Відповідно до задуму, Н. З. Кобрин чітко сформулювала тему дисертації, вдало визначила категоріальний апарат дослідження, дібрала адекватні завданням методи наукового пошуку, що дало можливість досягнути поставленої мети та спряло одержанню достовірних й обґрунтованих результатів дослідження. Науковий апарат дослідження визначено відповідно до вимог, що висуваються до такого рівня праці і є достатнім для розв'язання окреслених завдань.

Достовірність та обґрунтованість результатів забезпечена використанням комплексу загальнонаукових методів дослідження, що має широкий спектр: від теоретичних (аналізу, порівняння, систематизації,

узагальнення, ретроспективного аналізу, термінологічного аналізу, системно-функціонального аналізу, наукової екстраполяції) до статистичних (для здійснення аналізу стану забезпечення якості професійної освіти фахівців з медичної інформатики у Канаді).

Грунтовне вивчення джерельної бази (341 найменування, з них 203 – іноземними мовами) дали змогу здобувачці досить комплексно висвітлити різні аспекти досліджуваної проблеми, зокрема, проаналізувати нормативно-правову базу освіти фахівців з медичної інформатики та простежити її генезу, визначити структурно-функціональні особливості й тенденції розвитку, здійснити прогностичне обґрунтування розвитку освіти фахівців з медичної інформатики в Україні з урахуванням прогресивних ідей досвіду Канади.

Результати дослідження є достатньо апробовані на науково-практичних конференціях, форумах, педагогічних читаннях, міжнародного та всеукраїнського рівня й висвітлені у наукових публікаціях здобувача. Не викликає сумнівів належний науковий рівень дисертації, що підтверджує володіння здобувачкою теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку. На схвальну оцінку заслуговує оформлення роботи та графічне узагальнення її основних результатів.

5. *Значення для науки і практики отриманих автором результатів*

Дослідження має прогностичний потенціал, зумовлений можливістю здійснення на його основі подальших наукових пошуків у галузі неперервної професійної підготовки фахівців з медичної інформатики. Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що його матеріали можуть використовувати науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти України у процесі розробки та реалізації компаративно-педагогічних досліджень. Результати дослідження, матеріали монографії та база даних можуть бути корисними для викладачів закладів вищої освіти під час оновлення навчальних планів і освітніх програм, розроблення навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з медичної інформатики, адміністрацією університетів для успішного вирішення проблем щодо організації професійної підготовки фахівців з медичної інформатики на усіх рівнях вищої освіти. Особлива цінність роботи полягає у виявленні автором конструктивних ідей канадського досвіду професійної підготовки фахівців медичної інформатики та обґрунтуванні можливих шляхів їх упровадження в розбудові цієї галузі в Україні.

6. *Оцінка змісту дисертації та її завершеність*

Дисертаційна робота має чітку, науково обґрунтовану структуру, яка відповідає логіці поставлених завдань, і складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них,

загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Зміст роботи відповідає основним завданням дослідження та відображає їх виконання.

Аналіз тексту дисертації дає підстави стверджувати, що дослідження є завершеним, самостійним, науково-виваженим, відзначається науковою новизною, має теоретичне та практичне значення. Аналіз та узагальнення ідей вітчизняних і зарубіжних, зокрема канадських науковців, уможливили розгляд неперервної професійної підготовки фахівців з медичної інформатики у Канаді як: відкритої, гнучкої, доступної, міждисциплінарної, навчально-адаптивної системи, яка складається із взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих складових.

Вважаємо цінним здобутком те, що в дисертації Н. З. Кобрин на основі вивчення великої кількості наукових джерел, доведено та обґрунтовано складну природу медичної інформатики як наукової галузі знань, що впливає на неоднозначність у її тлумаченнях. Особливо слід відмітити зазначений дисертанткою синтез навчальної дисципліни та спеціальності у системі вищої освіти, що знайшло відображення у нововведеному терміні «освіта з медичної інформатики», який поєднує медичну інформаційну компетентність студентів-медиків і професійну освіту фахівців з інформатики.

Привертає увагу ретроспективний аналіз становлення та розвитку галузі медичної інформатики в системі вищої освіти Канади. Авторка запропонувала періодизацію розвитку професійної освіти фахівців з медичної інформатики та визначила шість основних етапів становлення галузі. Доцільне використання Н. З. Кобрин методів: ретроспективного аналізу, системно-функціонального аналізу та методу наукової екстраполяції, привело до обґрунтованого висновку, що відсутність уніфікованого визначення медичної інформатики як поняття, брак фінансування і компетентних науково-педагогічних кадрів з медичної інформатики, перенасиченість навчального навантаження студентів-медиків є тими факторами, які негативно впливають на поширення знань з медичної інформатики серед здобувачів вищої медичної освіти у Канаді. Розуміння зазначеного факту важливе для розуміння перешкод, які постають на шляху формування національної системи професійної підготовки фахівців з медичної галузі. Дисертантка також доводить необхідність та доцільність вивчення зовнішніх і внутрішніх передумов становлення і розвитку освіти з медичної інформатики у контексті вивчення передумов становлення медичної інформатики не лише як навчальної дисципліни та спеціальності у системі вищої освіти, але й як наукової галузі знань.

Слушними та актуальними видаються міркування дисертантки щодо системи заходів забезпечення якості професійної освіти фахівців з медичної інформатики в університетах Канади, які проводяться не лише урядовими закладами, а й некомерційними, непідзвітними національному чи провінційним органам влади громадськими організаціями. Так, авторка зазначає, що освіта Канади зорієнтована на практичні й економічно обґрунтовані траєкторії розвитку системи вищої освіти, основне завдання якої – професійна підготовка кваліфікованих і компетентних кадрів, що

реалізується завдяки великій кількості освітніх програм та академічній свободі університетів і дозволяє формувати власні механізми забезпечення високої якості освітніх програм. Актуальним вважаємо висновок, що при розробці освітніх програм необхідно брати до уваги потреби стейкхолдерів та учасників освітнього процесу, а не потреби університетів в утриманні кафедр та штату.

Цінним досягненням дисертантки є порівняння сучасного досвіду організації та змісту професійної підготовки фахівців медичної інформатики у Канаді та Україні, що дає змогу детальніше вивчити основні відмінності та визначити напрями подальших досліджень. Варто підкреслити значення для вітчизняної педагогічної компаративістики складений Н. З. Кобрин українсько-англійський словник-довідник педагогічних термінів за темою дослідження та аналіз педагогічних умов реалізації професійної підготовки фахівців з медичної інформатики у системі освіти Канади, до яких належать компетентнісний і міждисциплінарний підходи, формування дослідницьких умінь та навичок, організація навчального процесу, зорієнтованого на студента.

На нашу думку, незаперечну наукову цінність для вітчизняної теорії і практики професійної освіти складають розроблені авторкою рекомендації щодо впровадження канадського досвіду в Україні.

7. *Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації*

У цілому високо оцінюючи наукове й практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід виокремити певні дискусійні положення та зауваження, а також висловити окремі побажання:

1. На наш погляд, дисертація суттєво виграла б, якби дисертантка подала порівняльну таблицю фахових компетентностей, які формуються у майбутніх фахівців з медичної інформатики на різних рівнях вищої освіти в університетах Канади.

2. Варто було б ґрунтовніше дослідити питання щодо форм, частотності та видів освітньої або наукової діяльності з метою підвищення професійної компетентності дипломованими фахівцями з медичної інформатики, оскільки галузь «Інформаційні технології» постійно оновлюється, чим створює умови для навчання впродовж життя.

3. У підрозділі 3.2 «Зміст та організація професійної підготовки фахівців з медичної інформатики у системі вищої освіти Канади» на с. 173 дисертанткою зазначено, що «Мета магістерських програм – підготувати фахівця, готового систематично й творчо вирішувати складні професійні завдання і проблеми». У цьому ж розділі на с. 174 зазначено ще декілька варіантів мети магістерських програм. Вважаємо, було б доцільно чітко структурувати цілі та завдання освітньо-професійних програм, більш конкретно їх сформулювати, адже та сама мета підходить як для магістерських, так і для бакалаврських програм.

4. Грунтовнішого аналізу заслуговують критерії, а не лише оцінки (Додаток Ж) або їхній загальний опис, за якими оцінюється рівень сформованості фахових компетентностей майбутніх фахівців з медичної інформатики у Канаді.

5. На нашу думку, цінність педагогічно-порівняльного дослідження можливо було б підсилити за рахунок аналізу викликів та критичних елементів зазначеної системи, окрім позитивних та інноваційних характеристик, з метою побудови логічної та сталої стратегії імплементації зарубіжного досвіду.

Проте, висловлені зауваження, побажання і дискусійні положення не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертаційної роботи.

8. Повнота викладення результатів в опублікованих працях

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено у 19-ти працях (з них 16 – одноосібні): 1 монографія, 1 розділ у колективній монографії, 7 статей у виданнях, включених до наукометричних баз даних (з них 5 водночас належать до переліку наукових фахових видань України); 1 стаття у науковому фаховому виданні України, 1 стаття у періодичному фаховому виданні іншої держави; 8 тез доповідей – у збірниках матеріалів конференцій і наукових семінарів.

Результати аналізу публікацій здобувачки засвідчують повноцінне висвітлення в них основних положень та результатів виконаного дослідження.

9. Ідентичність змісту анотацій та основних положень дисертації

Зміст анотацій українською та англійською мовами відображає зміст дисертації та досить повно висвітлює її основні результати, висновки й рекомендації.

10. Висновок

Результати аналізу дисертації, анотацій українською та англійською мовами, опублікованих праць дають підстави для висновку про те, що дослідження Кобрин Надії Зіновіївни «Розвиток професійної освіти фахівців з медичної інформатики у Канаді (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)», є завершеним, самостійним науковим дослідженням, що слугує вагомим внеском у розвиток актуального напрямку вітчизняної педагогічної науки і практики.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхнє практичне значення висновуємо, що дисертація «Розвиток

професійної освіти фахівців з медичної інформатики у Канаді (друга половина XX – початок XXI століття)», відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її авторка Кобрин Надія Зіновіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови
технічного спрямування № 2
Національного технічного
університету України «Київський
політехнічний інститут імені
Ігоря Сікорського»

Юліана ЛАВРИШ

Підпис Лавриш Ю.Е. засвідчую
учений секретар
Національного технічного
університету України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського»

Валерія ХОЛЯВКО